

نقش شیر در هنر آشوری نو

تالیف:

مادونا لیا

فاطمه کاتب

سرشناسه : لیا، مادونا، ۱۳۶۸-
 عنوان و نام پدیدآور : نقش شیر در هنر آشوری نو / تالیف مادونا لیا.
 مشخصات ظاهری : ۱۵۴ ص.: مصور(بخشی رنگی).
 شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۰۰-۰۶-۴
 وضعیت فهرست : فیپا
 نویسی
 موضوع : شیر در هنر
 Lion in art
 شیرها -- اساطیر
 Lion -- Mythology
 اساطیر آشوری و بابلی
 Mythology, Assyro- Babylonian
 رده بندی کنگره : ۷۶۶۸N
 [۳۲۵BL]
 رده بندی دیویی : ۹۴۳۲/۷۰۴
 شماره کتابشناسی : ۹۶۴۰۰۵۶
 ملی
 اطلاعات رکورد : فیپا
 کتابشناسی

عنوان: نقش شیر در هنر آشوری نو

تالیف: مادونا لیا

صفحه آرایي و ویراستاری: نسیم ناصری مقدم

چاپ و صحافی: موسسه مهرداد

طراحی جلد: امین حیدری

چاپ اول: ۱۴۰۳

شمارگان: ۱۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۰-۰۰۶-۴

حق چاپ محفوظ است.

تقدیم بہ عزیزم

این پژوهش پیشگشی بہ خواہر جان و عزیز مہربانم «ملونما» است.

پیشگفتار

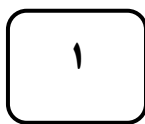
اغلب دریافت معنا و تفسیر نقش‌ها و نمادهای گذشته و تمدن‌های باستانی کار آسانی نیست. گاهی نقش‌ها اشاره به یک واقعه و یا اسطوره دارند و گروهی از نمادها جایگزین عواملی مافوق طبیعی‌اند. در جهان باستان ترسیم اشکال حیوانات و موجودات خارق‌العاده، در قالب سمبل قدرت و انتقال مفاهیم معنادار صورت گرفته است. در این میان نقش شیر یکی از شاخص‌ترین نمادهای آثار هنری در تمدن آشور است. باتوجه به اهمیت و تکرار این نقش در هنر آشوری، در پژوهش پیش‌رو مفاهیم مرتبط با نقش شیر در نقش‌برجسته‌های آشوری بررسی شده است. روش تحقیق این پژوهش، تاریخی، توصیفی-تحلیلی است. گردآوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای و اسنادی است. پیکره مطالعاتی پژوهش حاضر، نقوش شیر در بازه زمانی (۶۲۷ تا ۸۵۹ ق.م) تمدن بین‌النهرین است و تحلیل این نقش در باورهای اعتقادی آشوریان، و همین‌طور طبقه‌بندی نقش شیر در نقش‌برجسته‌های آشوری و نشان دادن مفاهیم کهن‌الگویی آن است. نتایج پژوهش حاکی از این است که نقش شیر در نقش‌برجسته‌های آشوری در قالبی نمادین به بزرگداشت مقام شاهی، حفاظت از قلمروی سلطنت، غلبه بر قدرت دشمنان، پلیدی و بیماری در شکست و پیروزی شیر نمود می‌یابد. نقش‌برجسته‌های باقی‌مانده حاوی نقش شیر در دوره آشورنو و بیشترین آنها متعلق به دوره آشوربانیپال دوم هستند. همچنین با طبقه‌بندی نقش شیر مشخص شد که این نقش در چهار الگوی اصلی، شیر در نقش حفاظت و نگهبانی، صحنه شکار، قربانی و در حالت نیمه‌جان و محتضر بکار رفته که همگی با تمرکز بر تجلیل از مقام پادشاه به عنوان حاکم زمین است.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات	۹
۱-۱ مقدمه	۱۰
۱-۲ مسأله تحقیق	۱۲
۱-۴ پیشینه تحقیق	۱۳
۱-۵ اهمیت و ضرورت تحقیق	۱۶
۱-۷ اهداف	۱۶
۱-۸ تعریف مفاهیم کلی	۱۷
۱-۸-۱ اسطوره:	۱۷
۱-۸-۲ نماد:	۱۸
۱-۸-۳ نقش:	۱۹
فصل دوم: جایگاه نمادین شیر	۲۱
۲-۱ نماد جانوری شیر	۲۲
۲-۲ نماد کیهانی شیر	۲۴
۲-۳ نماد شرارت و نیکویی شیر	۲۵
۲-۴ نماد ایزدی شیر	۲۷
۲-۵ نقش شیر در تمدن‌های باستانی	۲۸
۲-۵-۱ شیر در تمدن ایران	۲۸
۲-۵-۲ شیر در تمدن مصر	۳۱
۲-۵-۳ شیر در تمدن هند	۳۱
۲-۵-۴ شیر در تمدن چین و ژاپن	۳۲
۲-۶ نقش شیر در تمدن بین‌النهرین	۳۳

۳۳	۲-۶-۱ نقش شیر در تمدن بابل
۳۵	۲-۶-۲ نقش شیر در تمدن آکد
۳۷	۲-۶-۳ نقش شیر در تمدن سومر
۴۱	۲-۶-۴ نقش شیر در تمدن آشور
۵۱	فصل سوم: تمدن آشوریان
۵۲	۳-۱ پیدایش تمدن آشوریان
۵۳	۳-۲ موقعیت جغرافیایی آشوریان
۵۵	۳-۳ موقعیت سیاسی آشوریان
۵۷	۳-۴ موقعیت نظامی آشوریان
۵۸	۳-۵ موقعیت مذهبی آشوریان
۵۹	۳-۵-۱ دین آشوری
۶۱	۳-۶ موقعیت فرهنگی آشوریان
۶۲	۳-۶-۱ علم و دانش
۶۳	۳-۶-۲ نجوم و ستاره‌شناسی
۶۳	۳-۶-۳ طب و پزشکی
۶۴	۳-۷ موقعیت هنری آشوریان
۶۵	۳-۷-۱ نقاشی دیواری
۶۶	۳-۷-۲ دیوارنگاره و نقش برجسته
۶۸	۳-۷-۲-۱ موضوعات نقش برجسته‌ها
۶۹	۳-۷-۲-۲ ویژگی‌های فنی و بصری نقش برجسته‌ها
۹۵	فصل چهارم: توصیف و تحلیل نقوش برجسته
۹۶	۴-۱ واکاوی نقش شیر در نقش برجسته‌های آشوری

۴-۲	واکاوی نقوش برجسته دوره آشورنصیرپال دوم (۸۸۳-۸۵۹ قبل از میلاد)	۹۷
۴-۲-۱	بررسی نقش شیر در شکار	۹۹
۴-۲-۲	بررسی نقش شیر در قربانی	۱۰۲
۴-۲-۳	بررسی نقش شیر در حفاظت	۱۰۴
۴-۳	واکاوی نقوش برجسته دوره سارگون دوم (۷۲۱-۷۰۵ قبل از میلاد)	۱۰۹
۴-۳-۱	بررسی نقش شیر در حفاظت	۱۱۱
۴-۴	واکاوی نقوش برجسته دوره آشوربانیپال دوم (۶۶۸-۶۲۷ قبل از میلاد)	۱۱۴
۴-۴-۱	بررسی نقش شیر در شکار	۱۱۵
۴-۴-۲	بررسی نقش شیر در حالت محتضر	۱۱۵
۴-۴-۳	بررسی نقش شیر در قربانی	۱۲۳
۱۴۵	فصل پنجم: نتایج	
۱۴۶	۵-۱ نتیجه گیری	
۱۵۱	فهرست منابع	
۱۵۱	منابع فارسی	
۱۵۱	کتاب	

فصل اول:

کلیات

۱-۱ مقدمه

آشور به عنوان کشوری که در شمال دو رود دجله و فرات قرار داشت، از قدیمی‌ترین محل استقرار بشری بشمار می‌آید. آشوریان از نیمه‌ی نخست هزاره‌ی اول قبل از میلاد تا ۶۰۰ سال قبل از میلاد، دولتی مهم و تأثیرگذار در بین‌النهرین بودند. در سال‌های پایانی قرن سیزدهم قبل از میلاد، که نقطه‌ی پایانی آشور میانه بود، آشوریان نخست ایالت آشور را گسترش داده و نظام سازمان‌یافته‌تری بنیان نهادند. و همین موجب پیشرفت هنری این تمدن شد. تا زمان آشورنصریپال دوم، حدود سیصد سال طول کشید تا هنر اصیل این امپراتوری در دوره‌ی آشورنو بروز یابد. تبدیل دولت آشور به یک امپراتوری قدرتمند در زمان آشورنصریپال دوم، شکوفایی نقش برجسته‌کاری را نیز در پی داشت.

آشوریان در هنر حکاکی و برجسته‌سازی در تمدن بین‌النهرین ممتاز و سرآمد بودند. شاخص‌های هنر بی‌نظیر نقش برجسته‌کاری آنان، در کاخ‌ها به‌طور کامل قابل رویت است. هنر نقش برجسته‌کاری آشوری، که با خصلت سلحشوری و جنگاوری آنان پیوند خورده است، در دولت آشورنو، دوره‌ی شکوفایی خود را آغاز می‌کند. این آثار هنری به‌خوبی معرف جهان‌بینی امپراتوری آشوریان است. نقش برجسته به عنوان شاخه‌ای از هنر آشوری، در راستا و خدمت اجتماعی و مذهبی آنان بود که علاوه بر جنبه‌ی تزئینی برای کاخ‌های شاهان آشوری، نشان‌دهنده و در بردارنده‌ی تاریخ تقویمی و اسطوره‌ای، و جنبه‌ی مهم هنر درباری می‌بود.

توجه به جنگاوری و تجهیزات نظامی، خشونت‌طلبی، غارت و کشتار دشمنان و شکار حیوانات، از موضوعات مهم در حکاکی‌های آشوری بشمار می‌رود. هنرمندان این حقیقت را، که تصاویر باید چنان باشند تا قدرت پادشاه را بنمایند، به طرزی واقع‌گرایانه و بخوبی در نقش برجسته‌های آشوری نشان داده‌اند. از میان نقش برجسته‌های به‌جای مانده از تمدن آشور، می‌توان به فراوانی نقش شیر در این نقوش پی برد.